

Székelyföldi erdőarányosítások.

Gazdasági lapokban és a napilapokban a múlt év vége felé azt a hirt lehetett olvasni, hogy a földmivelésügyi minister Török Albert dr. nyugalmazott főispán egy kérvényét Udvarhely vármegye mezőgazdasági bizottságához küldötte le tárgyalás végett, a mely bizottság e kérvény alapján a maga részéről a következő javaslatokkal járult a minister elé: 1. Az újból folyamatba tett erdőarányrész-kiosztások beszüntetendők; 2. a kisajátítási törvény oly értelemben egészítendő ki, hogy „az eddig eladott arányrészek — közgazdasági szempontból — kisajátíthatók“; 3. mondassék ki, hogy az ismételt arányosítások költségeit csakis az azt kérelmezők viselik; végül 4. küldje ki a földmivelésügyi minister az elidegenített arányrészek kipuhatólására egy szakközegét.

Ebből a rövid kivonatos hirből nem igen lehet tiszta képet alkotni a szóbanforgó ügyről s nevezetesen az, aki a székelyföldi birtokviszonyokat nem ismeri közelebbről, aligha birt e hir alapján a dolog lényegéről és nagyobb vagy kisebb horderejéről helyes fogalommal. Utána jártunk e kérdésnek s szerzett információink alapján a következőkben tájékoztathatjuk t. olvasóinkat az ügy mibenlétéről s ezzel egyuttal erdőgazdasági jelentőségéről.

Udvarhely-, Csik- és Háromszék megye székelyek-lakta hegyvidékét tulnyomó mértékben erdőségek borítják. A mezőgazdasági mivélés alatt álló terület kevés, magas fekvése, silány talaja miatt kevés jövedelmet hajt, meg aztán nincs is kellőleg művelve. Ilyképen e hegyvidéki lakosság főkereseti forrása ösidőktől fogva az erdei munka és a faipar, kapcsolatban a marhatenyésztéssel, a mely utóbbinak a gazdasági fejlettség ottani foka mellett előfeltétele a közös legelő.

Az erdő és legelő legnagyobb részt még most is *közös* birtok, a mely az említett 3 megyében közel kétszázezer holdra rug és jórésztben oly fenyvesekből áll, melyek értéke ugyszólván napról-napra nő. Az erdő tehát ama vidék gazdasági életében nem csak általánosságban, mint foglalkozást nyújtó tényező szerepel, hanem nagy kiterjedésben a nép közös birtoka lévén, annak ily értelemben is állandó és biztos jövedelmi forrása.

Az 1871. évet megelőzőleg a közös erdőbirtok terjedelme még

nagyobb volt. A közös birtokban foglaltattak ugyanis akkor még azok a birtokrészek is, a melyek az erdélyrészi arányosításról és tagosításról szóló 1871. évi LV. t.-cz. értelmében azóta mint magánbirtokok kiváltak. Ennek a törvénynek 8. §-a ugyanis az erdőre vonatkozólag olyképen rendelkezik, hogy: „Mindegyik közbirtokos kívánhatja a közös birtokból járó illetmények természetben való elkülönítését: erdőknél akkor, ha illetményére legalább 100 kat. hold esik.“

E törvény alapján az u. n. arányosítás, vagyis a 100 holdnál nagyobb erdőilletmények kihasítása annak idején már meg is történt, a mennyiben az arányosítás, ha egy közbirtokos sem kívánta, a törvény hatálybalépte után 3 évvel a törvényszék által hivatalból folyamatba tétetett. (15. §.) A birtokrendezéssel járó tetemes költségeket mindegyik közbirtokos a neki jutott birtok vagy illetmény arányához képest viseli. (26. §.)

Különváltak tehát a 100 holdnál nagyobb erdőbirtokok és együtt maradt azoknak a birtoka, a kiknek arányrésze a 100 holdat meg nem ütötte. A magánbirtokba átment erdőterületeken megindított gazdálkodás talán nem mindenütt igazolta azokat a reményeket, a melyeket a törvényhozás az arányosításról szóló törvény megalkotásakor a nagyobb birtokrészek felszabadításához fűzött, mert a gazdaságilag nem képzett birtokosok kezén az okszerű szabad gazdálkodás nem igen hódított tért, ámde ez a különválasztás *elvének* helyességéből mit sem von le, legfeljebb időszerűsége és előfeltételei képezhetnék kérdés tárgyát. Meglehetett nyugodni abban, hogy azok a törpe erdő-birtokrészek, a melyek önálló gazdálkodásra épenséggel nem alkalmasak, közösségben maradtak, mint ilyenek az erdőtörvény 17. §-a alá estek sőt állami kezelésben is részesültek. Ekként okszerű értékesítésük, használatuk és fentartásuk sokkal jobban lévén biztosítva, mintha apró részletekben magánkézre kerültek volna, haszonélvezetükre utalt birtokosaikra nézve nagy, bár nem eléggé felismert értékkel bírtak.

Ezen közösségben maradt birtokon esett csorba az u. n. *újra-arányosítás* által s ettől félti a székely népét Török Albert dr. és Udvarhely vármegye mezőgazdasági bizottsága. Egyes leleményes emberek ugyanis az arányrészeik értéke és a birtokközösség

gazdasági jelentősége felől teljesen tájékozatlan közbirtokosoktól az arányrészeket nevetséges olcsó áron összevásárolván (katasztrális holdját *egy* koronától 40 koronáig), 100 holdnál nagyobb birtokrészek tulajdonába jutottak és az 1871. évi LV. t.-cz. alapján az újból való arányosítást kérték. A törvény arról, hogy az arányosítás megismételhető, mit sem mond, de nem is tiltja ezt. Biróságaink a magánjog szabad érvényesülésének álláspontjára helyezkedvén, a többfelől támasztott kérelemnek eleget tettek és újabb arányosításnak vetették alá a közös birtokot. Ez által egyrészt a közösségben maradt birtokosokra az eljárással kapcsolatos igen tetemes költségek hárultak önhibájukon és akaratukon kívül, másfelől a potom áron összevásárolt arányrészek tulajdonosai vágható, értékes erdőrészekhez jutottak, a melyek fa-állományán óriási haszonnal tuladtak. Az újraerdősítés legkisebb gondjuk, sőt ezt elkerülendő, igyekeztek a lekopasztott talajon ismét tuladni.

A közbirtokosok látván azt, hogy az újraarányosítással, a mely néhány községben 3—4-szer megismétlődött, újból és újból nagy terhek rovatnak rájuk, már most annál nagyobb hajlandósággal birtak arányrészeik eladására, nehogy egy újabb arányosítás költségeit kelljen viselniök.

E mellett az arányrészek vevői azzal táplálják az eladásra való hajlandóságot a közbirtokosokban, hogy őket a vétel telek-könyvi bekebelezése után is meghagyják legeltetési és faizási haszonélvezetükben mindaddig, a míg az arányrész kiszakítása meg nem történt. A nép tehát azt látja, hogy arányrészeiért pénzt kap s e mellett az erdőt legeltetésre és faizásra az arányosításig épügy használja, mint azelőtt.

Zetelaka községben 8000 holdat vásároltak össze ilyen módon.

Az újra-arányosítás következményei általános közgazdasági, nemzetiségi és különlegesen erdőgazdasági tekintetben nyilvánulnak. A „Székely Udvarhely“ egyik m. é. közleménye erre nézve a következő jellemző sorokat tartalmazza: „Vajjon az arányosítás mikor tekinthető befejezettnek: azt elbírálni nem tudom, tudom azonban azt, hogy ezen eljárás folytatása mellett Udvarhely vármegye havasi lakossága koldusbotra fog jutni s a vármegye gazda-

sági kincsét képező erdők pusztulásnak fognak indulni, mert miként már fennebb is jeleztem, e havasi lakosság egyedüli kereseti forrását a famunka, fakereskedés, főleg pedig a marhatenyésztés képezi s ha a néptől megélhetésének ezen feltételei elvonatnak, annak vándorboton kívül egyébje nem marad, mert a havasi községek mivelés alatti határa általában oly silány, hogy a gabona-szükséglet $\frac{1}{3}$ részét is alig képes fedezni s az a közbirtokos, a ki a közös erdőből és legelőből ki van zárva, ha esetleg van is 2—3 hold köves szántója, vagy kaszálója, abból családjával együtt megélni nem tud; ipar pedig alig van.

Hogy mi fog történni akkor, ha ezen rengeteg terület a 100 holdon felüli jogosultaknak az erdő és a legelő-erdő javarészből ki fog hasíttatni, ha a közösségben maradtak látni fogják, hogy nekik a meredek és legeltetésre alkalmatlan oldalokon kívül mily kevés jutott a jóból, ha a több ezer tagot számláló közbirtokosság azon tagjai, a kik jussukat eladták, azon tudatra fognak ébredni, hogy nekik már most sem erdejük, sem legelőjük nincsen: azt előre belátni nem lehet. Zendülés és elégedetlenség, socialismus és vándorbot . . . ezek a jövő kiáltásai, ha ezen rövid idő alatt segítve nem lesz.

Ezekenkívül tekintetbe véve egyrésről azt, hogy az arányrészek rohamos összevásárlása kizárólag spekuláción alapszik, másrésről, hogy az erdőtörvény csakis a magánerdők kihasználását korlátozza: nyilvánvaló, hogy a 100 holdas illetmények kihasítása után *az erdők letarolása oly arányokat fog ölteni, hogy a felújítás azzal még akkor sem tarthatna lépést, ha az illető spekulánsoknak egyáltalán szándékuk is volna a kihasznált területeket az erdőtörvény 5. §-ában meghatározott hat év alatt felújítani, a miben azonban a dolog természeténél fogva kételkedem* s kérdés, hogy ez esetben mi fog történni a kihasznált területekkel? nevezetesen akkor, ha a spekulans tulajdonosnak sem jó szándéka, sem csemetéje, sem pénze nem lesz, mivel az erdősitéseket foganatosíthassa s az esetleg reá kiszabott pénzbüntetéseket fizethesse? A felelet erre könnyű: ha az összeharácsolt arányrészek kihasítása nem lesz megakadályozható s illetve kihasítás esetén az erdők kihasználása nem lesz korlátozható s a tulajdonosok azok felújítására nézve előre nem fognak biztosítékot adni, úgy a hatóságok min-

den törekvése daczára is a zetelaki hires „Kecskevész“ és más nagyértékű fenyő- és tölgyerdők helyét hézagosan, vagy sehogyszem felujított s idővel elkopárosodó területek fogják elfoglalni, a melyek mint a rosszul gazdálkodott elődök szégyenfoltjai fognak az utódokra átszármazni.“

Ilyen és ehhez hasonló komoly felfogás tükröződik vissza abból a számos közleményből, a mely a székelyföldi lapokban az ujra-arányosításról napvilágot látott. A helyzet illetén megítélése birta reá Udvarhely vármegye mezőgazdasági bizottságát arra, hogy e közleményünk bevezető soraiban jelzett javaslattal járuljon a kormány elé. Megjegyezzük, hogy hasonló álláspontra helyezkedett a megye közigazgatási *erdészeti* bizottsága, avval a különbséggel, hogy az ujra-arányosítás útján már kihasított arányrészeknek kisajátítás által való visszaszerzésére nem terjeszkedett ki.

A magánjognak és a közgazdasági és nemzeti érdekeknek kiélesedett ellentétbe jutására nyujt ez ügy példát. Közmegnyugvásra történő megoldása kétségtől nehéz feladat lesz. Ez idő szerint még ninesen tudomásunk oly hivatalos intézkedésről vagy nyilatkozatról, a mely a kérdést egyik vagy másik irányban eldöntené.

HIVATALOS KÖZLEMÉNYEK.

Felhívás a folyó év tavaszán tartandó erdészeti államvizsgák tárgyában.

1/1901. sz. — A folyó év tavaszán erdészeti államvizsgát tenni szándékozók figyelmeztetnek, hogy a vizsgaletétel engedélyezéseért a fenálló szabályzat értelmében beadandó folyamodványait a szabályszerűleg szükséges okmányokkal és szakbeli leirással felszerelve, legkésőbb folyó évi február hó végéig az erdészeti államvizsgáló bizottság elnökéhez (Budapest, földmivelésügyi ministerium erdészeti főosztály) bérmentve küldjék be.

Budapest, 1901. január hó 31.-én.

Sóltz Gyula,
elnök.